

Dnia 7 maja 1967 roku zmarła prof. dr Maria Grzegorzewska.

Pogrzeb odbył się na koszt państwa w dniu 12 maja w Alei Zasłużonych na cmentarzu Powązkowskim.

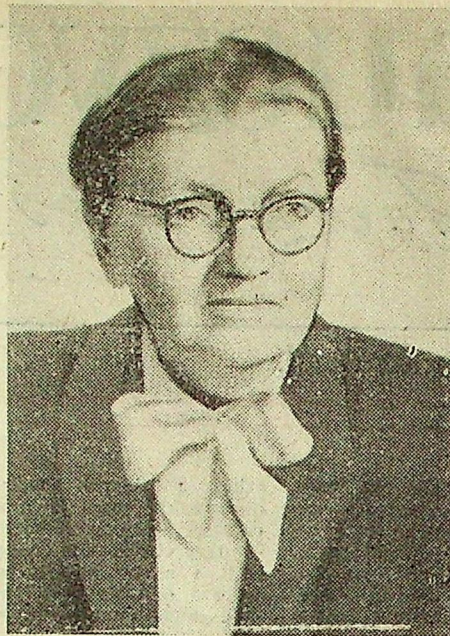
Na miejsce spoczynku odprowadzili ją i żegnali przemówieniami przedstawiciele Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, Uniwersytetu Warszawskiego, Związku Nauczycielstwa Polskiego i nauczycieli szkół specjalnych z całego kraju, delegacje dzieci ze szkół dla niewidomych, głuchych, upośledzonych umysłowo, niedostosowanych społecznie, chorych i kalek, wszystkich związków inwalidzkich, pracownicy i słuchacze Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, którego dyrektorem była do ostatniej chwili. Jej licznie zebrani przyjaciele, znajomi i rodzina. Trumna i grób na cmentarzu zostały pokryte stosem wienców i wiązanek kwiatów.

W dniu 13 maja Zarząd Sekcji Szkolnictwa Specjalnego przy Zarządzie Głównym ZNP zorganizował w gmachu Instytutu Pedagogiki Specjalnej wspólnie z pracownikami i słuchaczami tej uczelni otwarte zebranie sekcji poświęcone wspomnieniom oraz uczeniu pamięci i pracy Marii Grzegorzewskiej. Na zebranie przybyli członkowie zarządu, okręgowych sekcji szkolnictwa specjalnego ZNP i okręgowych ośrodków metodycznych oraz przedstawiciele szkół specjalnych w Warszawie i kraju.

Na wewnętrznym zebraniu zarządu sekcji uchwalono apel o powołanie komitetu dla uczenia pamięci Marii Grzegorzewskiej delegując w jego skład Krystynę Lubkowską, Leona Kostenckiego i Kazimierza Kirejczyka. Równocześnie członkowie zarządu złożyli składki, które zapoczątkowały „Fundusz Uczenia Pamięci i Pracy Marii Grzegorzewskiej.”

*

Maria Grzegorzewska urodziła się dnia 18 kwietnia 1888 r. w Woluczy, pow. Rawa Mazowiecka. Szkołę średnią ukończyła w Warszawie, studia wyższe rozpoczęła na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego, lecz już w r. 1913, po porozumieniu się z prof. J. Jotejko, przeniósła się na Fakultet Pedagogiczny do Brukseli. Po roku studiów, już w czasie I wojny światowej, organizuje wspólnie z prof. J. Jotejko „Polską Ligę Nauczania” w Paryżu.

MARIA
GRZEGORZEWSKA
1888 - 1967

Po wojnie powraca do kraju i zgłasza się do pracy w ówczesnym Ministerstwie Oświaty, gdzie najpierw zostaje starszym referentem, a następnie wizytatorem szkolnictwa specjalnego. W grudniu 1920 r. organizuje pierwszy półroczny Kurs Pedagogiki Specjalnej, który w następnym roku staje się rocznym Seminarium, a w 1922 r., po połączeniu się z Instytutem Fonetycznym, zostaje przekształcony w Państwowy Instytut Pedagogiki Specjalnej. Dyrektorem Instytutu została M.

Grzegorzewska, która, z przerwą w okresie II Wojny Światowej, kierowała nim do ostatnich chwil swego życia.

W latach 1930—1935 organizuje i prowadzi Instytut Nauczycielski przeznaczony dla nauczycieli szkół normalnych. W okresie okupacji bierze czynny udział w pracy konspiracyjnej i w akcji ratowania Żydów. W roku 1948 współdziała w powołaniu Katedry Pedagogiki Specjalnej na Uniwersytecie Warszawskim oraz zostaje jej pierwszym profesorem i kierownikiem.

Maria Grzegorzewska bierze również czynny udział w pracach organizacji społecznych, a zwłaszcza w Związku Nauczycielstwa Polskiego. Już w 1924 r. za Jej przede wszystkim przyczyną zostaje powołana na VI Zjeździe Delegatów Związku — Sekcja Szkolnictwa Specjalnego, którą ona przez długie lata prowadzi. Redaguje i wydaje naukowy kwartalnik, organ tej sekcji — „Szkołę Specjalną”, która wydawana jest do dnia dzisiejszego, lecz już jako wydawnictwo Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. W latach 1925 i 1935 organizuje krajowe zjazdy nauczycieli szkół specjalnych.

Maria Grzegorzewska została wybrana przewodniczącą Wydziału Pedagogicznego Zarządu Głównego ZNP, który w tym czasie rozwija szczególnie bogatą działalność: organizuje Instytut Pedagogiczny ZNP, przejmuje Instytut Pedagogiczny w Katowicach, prowadzi prace badawcze za pośrednictwem powołanych do tego komisji, opracowuje formy oraz prowadzi dokształcanie i doskonalenie nauczycieli, organizuje różne zjazdy naukowe. W ramach pracy związkowej M. Grzegorzewska redagowała ponadto „Ruch Pedagogiczny”, przez pewien okres czasu „Archiwum Pedagogiczne” oraz blisko współpracowała z „Pracą Szkolną” i redakcją „Biuletynu Konferencji Rejonowych” wydawanego od 1947/48 r.

W ciągu swego 80-letniego życia napisała około 50 artykułów i samodzielnych publikacji naukowych przeważnie z zakresu pedagogiki specjalnej, wśród których „Psychologia Niewidomych” tom I należy do najpoważniejszych opracowań. Brała udział w pracach Towarzystwa Psychologicznego, Towarzystwa do Walki z Kalectwem, Związku Niewidomych, Głuchych, Towarzystwa Przyjaciół Dzieci i innych, do ostatnich niemal chwil

swego twórczego życia.

Maria Grzegorzewska stworzyła w teorii naukowej i praktyce zręby pedagogiki specjalnej, wysuwające nasz kraj do czołówki światowej. Kochała wszystkich ludzi i przez całe swe życie pracowała dla ich dobra, lecz w wielkim Jej sercu i umyśle szczególne miejsce zajmowali ludzie pokrzywdzeni przez los i cierpiący więcej od innych. Stąd płynie wielki humanizm, postępowość, umiłowanie prawości i sprawiedliwości społecznej oraz walka z krzywdą w każdej postaci. Dlatego opiekuje się dziećmi upośledzonymi, tworzy system szkół specjalnych w kraju i kształci dla tych szkół nauczycieli i wychowawców.

Jej wielki trud przyniósł wielkie owoce. Setki szkół specjalnych, tysiące pracujących specjalistów w tych szkołach oraz dziesiątki i setki tysięcy upośledzonych, przywróconych z marginesu do pożytecznego życia między normalnymi ludźmi, to owoce Jej twórczej myśli i pracy, owoce Jej życia.

Przez długie lata niezmiernie wykładala, pisała, pracowała, uczyła jak wychować lepszego: bardziej mądrego, wyrozumiałego, uspołecznionego człowieka. Zespałała i organizowała wokół siebie ludzi do pracy dla tej idei. Za ten wielki humanizm, za niewygasającą wiarę w wartość człowieka i przykład wielkiej pracy dla jego rozwoju i dobra cenili ją jej wychowankowie i przyjaciele, szanowali przeciwnicy.

Szczególne Jej zasługi docenione zostały po wojnie. Rząd wśród wielu wyróżnień nadał Jej najwyższe odznaczenia: Order Budowniczego Polski Ludowej i zaszczytny tytuł „Zasłużonego Nauczyciela Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”.

Jesteśmy przekonani, że mimo śmierci Marii Grzegorzewskiej, Jej idee i myśli jako wartości ogólnoludzkie będą nie tylko wśród nas żyły, lecz rozrastały się, potęgniały i upowszechniały wśród wielu pokoleń nauczycieli i dzieci, wielu pokoleń ludzi z gorącym sercem i otwartym umysłem. Tym się między innymi mierzy ludzi wielkich, znaczących swym życiem w sposób mniej lub więcej trwały życie następnych pokoleń.

Odszedł od nas Wielki Nauczyciel-Wychowawca!

Cześć Jej osiągnięciom, pracy i życiu!
dr KAZIMIERZ KIREJCZYK

Stos Nauczycielski R. L m 21 z 21 maja 1967

